

Opera og samarbeid

klassisk

Espen Selvik

DEN NATIONALE SCENE ble etablert i 1850 som Norges første teater og fikk etter hvert sitt eget teaterhus på Engen. En slik bygning viet et konkret formål definerer at noe er viktig for samfunnet. Slik er det ikke innen operafeltet i Bergen. I dag spilles det opera i nedlagte kinoer, industrihaller, kirker, hangarer, på DNS og i Grieghallen. Det finnes nemlig ikke et eget operahus i Bergen.

BERGEN FILHARMONISKE ORKESTER ble stiftet i 1765, omtrent 24 år før den franske revolusjon. Orkesteret ga i mange år sine konserter i en kino – Konsertpaleet – men i 1978 var Grieghallen endelig ferdig. Rammebetingelsene for vårt nasjonalorkester ble dramatisk forbedret.

JEG ER GANSKE LEI av det politisk korrekte ordet «samarbeid» som mer og mer preger operadiskusjonen i Norge. Vi må for Guds skyld ikke engang tenke på et eget operahus i Bergen, men i stedet satse på «samarbeid». Forestill deg at Den Nationale Scene måtte spille sine oppsetninger i kantiner og korridorer? Det ville i hvert fall bli forholdsvis rimelig. Poenget med «samarbeid» er antakelig å slippe å bygge opp en uavhengig og livskraftig operaorganisasjon som på egen hånd kan skape forestillinger til glede for et stort publikum.

OPERA TRENGER en egen bygning. Tenk hvis DNS ikke kunne sette opp egne produksjoner, men måtte basere seg på samproduksjoner med Nationaltheatret i Oslo eller teatre i Berlin og London. Skuespillerne i Bergen fikk i hvert fall ikke hovedrollene her i byen, fordi «samarbeid» krever at disse fylles av utlendinger eller til nød folk fra Oslo. Og DNS som institusjon må uansett ikke forvente seg ekstra bevilgninger, fordi alle må behandles likt. Sånn er det i operaverdenen i Norge i dag. Nordfjordeid, Kristiansund, Steinvikholmen og Ringsakeroperaen må nemlig ikke glemmes. Oslo har fått et operahus som kostet noen milliarder å bygge, og atskillige hundre millioner å drive årlig. I Bergen må vi basere oss på «samarbeid» fordi kulturministeren sier at slik må det være.

BERGEN OG HORDALAND har mange glimrende utøvere innenfor operafagene. Når skal noen våge å si at vi trenger en bygning og en arena som skal fylles med opera, operette og musikal?

DET ER SELVSAGT en prislapp knyttet til dette, og i landet vårt er det en overflod av prosjekter som søker om offentlige midler. Begrunnelsen er likevel ikke spesielt krevende: Et operahus i Bergen med fullt utrustet tekniske og kunstneriske fasiliteter, vil være et arnested og en magisk arena for musikalske opplevelser i vid forstand. Det at vi selv makter å skape levende kunst som angår oss, gjør noe med oss alle som enkeltindivider og samfunn. Ringvirkningene vil være enorme, og kostnadene vil i et samfunnsmessig perspektiv være håndterlige. «La Bohème», «Phantom of the Opera» og en melankolsk opera om Jan Eggum kan være et greit program til åpningshelgen om fire år...

Strømmende gitarmusikk

cd klassisk

Ida Presti: Verk for to gitarer
Stein-Erik Olsen og Olivier Chassain, gitarer
Simax

1 2 3 4 5 6

Flott hyllest til gitarlegenden Ida Presti

IDA PRESTI var en av sin tids største gitarister, kanskje den største. Karrieren hennes var kort og hektisk. Hun var født i Paris i 1924, var selvlært som gitarist, opptredte offentlig fra hun var åtte, debuterte som solist som tiåring, spilte inn plater og turnerte i utlandet som tenårings. I 1952 giftet hun seg med gitarkollegaen Alexander Lagoya og spilte fra nå av bare gitarduo sammen med ham. Hun døde under uopklarte omstendigheter på en turne i USA i 1967.

TO GITARPROFESSORER og tidligere elever av Alexander Lagoya – franske Olivier Chassain og bergenske Stein-Erik Olsen – har nå utgitt en flott hyllest til denne gitarlegenden, en plate med duokomposisjoner skrevet de siste ti år før hennes død. Platen er resultatet av et musikkhistorisk rekonstruksjonsarbeid. Prestis familie har gitt Chassain adgang til notematerialet som han har gått gjennom og revidert. I to av stykkene hadde bare førstestemmen overlevd, mens annenstemmen

er rekonstruert fra eldre plateinnspillinger. Eldre innspillinger har også vært veiledende for fortolkningen av andre numre. I tillegg har Chassain og Olsen fått låne Presti og Lagoyas egne Bouchet gitarer fra instrumentsamlingen på Musée de la Musique i Paris der platen også er innspilt.

PRESTI VAR EN VIRTUOS gitarist med en helt personlig spillestil, og hun skrev teknisk krevende verk til seg selv og ektemannen. Chassain og Olsen forsøker ikke å gjenskape Presti-Lagoya duoen tolkninger, de løfter verkene frem for et nåtidig publikum med musikalitet og entusiasme, og spiller dem med det tekniske overskuddet som alltid må til for å få virtuose verk til å lykkes. Samtidig klarer de å slippe musikken løs og gi den det moment av strømmende improvisasjon som man i samtiden forbandt med Presti.

OM ENTUSIASME og virtuos teknikk er nok til å gjenopplive disse verkene, er så et annet

spørsmål. Chassain skriver i tekstheftet at Prestis musikk ikke er tematisk organisert, men «mest er en sidestilling av fraser», «en sekvens av ideer som ustanselig fornyes». Formuleringen fanger det strømmende i hennes musikk, men peker også på hvorfor denne musikken nok ikke vil klare å nå ut til et større publikum. I tillegg til

det formløse i hennes komposisjoner kommer stilproblemet: Som mye annen gitarmusikk fra siste halvdel av 1900-tallet befinner Prestis verk seg i en musikalisk tidslomme der verden er gått i stå og hovedinspirasjonen fremdeles er impresjonister som Debussy, Ravel og de spanske gitaristene fra samme periode.

PETER LARSEN

LYKKE: Stein-Erik Olsen (bildet) og Olivier Chassain løfter verkene frem for et nåtidig publikum med musikalitet og entusiasme, og spiller dem med det tekniske overskuddet som alltid må til for å få virtuose verk til å lykkes.

ARKIVFOTO: FRED IVAR UTSLI KLEMTENSEN

Stramt

cd klassisk

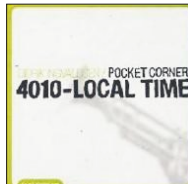
Beethoven: Symfoni nr. 9
Inger Dam-Jensen, Lilli Paasikivi, Lars Cleveman og Karl-Magnus Fredriksson
Thomas Dausgaard, dirigent
Svenska Kammarorkesteren, Örebro
DR Vocal Ensemble and Choir
Simax

1 2 3 4 5 6

Nordisk Beethoven-samarbeid

Vi er kommet til bind ti i serien med Beethovens orkesterverk som danske Thomas Dausgaard og Svenska Kammarorkesteren, Örebro spiller inn for norske Simax. Denne gang er det nieren det dreier seg om, den store korsymfonien, et verk man har hørt så mange ganger at man nesten er blitt døv for det. Men så klinger det likevel nytt og friskt. De svenske musikerne spiller ikke på periodeinstrumenter, men de og Dausgaard har lært av oppførelsespraktikernes erfaringer og gir oss en stram, «mean and lean» Beethoven uten vibrato, med voldsomt trøkk i de raske satsene, med smekk på alle aksenter og med maksimal markering av alle dynamiske kontraster. At det bare er 38 musikere i orkesteret, gir klarhet og gjennomskiktighet i satsbildet, uten at fortépassasjene blir påfallende svake av den grunn. Med seg har de Danmarks Radios veltrinnede kor og fire sangsolister der spesielt Inger Dam-Jensen og Lars Cleveman utmerker seg.

PETER LARSEN

Tradisjonsforvaltning

cd jazz

Didrik Ingvaldsen /
«Pockett Corner 4010-Local Time»
Checkpoint Charlie Audio Production

1 2 3 4 5 6

Spontan og komponert

Didrik Ingvaldsen har vært en del av den stavangerske jazzscenen i lang tid. Etter å ha spilt mye med Frode Gjerstad er det ikke minst med Pockett Corner han har vært hørt. Pockett Corner er en litt løst sammensatt enhet, men på denne platen er det kvintettbesetning, der vi i tillegg til Ingvaldsen på trompet hører Glenn Brun Henriksen på altsaksofon, Vidar K. Schanke på gitar, Mikael Olsson på bass og Ståle Birkeland på trommer. Både besetningene og sounden bringer tankene hen både til Ornette Colemans klassiske kvartett og til John Zorns band Masada, også selv om Schankes gitar legger noe til den klassiske «pianoløse» frijazzbesetningen. Noen av sporene på platen, som for eksempel «E-gernika», lyder som noe Masada kunne ha spilt, med et svakt orientalsk-folkemusikalsk tema over en gyngende rytme. Samtidig er platen veldig variert, og har strålende kombinasjoner mellom komponerte og improviserte elementer. Dette er tradisjonsforvaltning av frijazz, men er samtidig en plate som burde treffe et mye større publikum enn den harde frijazzkjernen.

ERIK STEINSGOG

Nattmusikk

cd klassisk

Othmar Schoeck: Notturmo
Christian Gerhaher, baryton
Rosamunde Quartett
ECM

1 2 3 4 5 6

Den siste romantiker

Den sveitsiske komponisten Othmar Schoeck (1886-1957) er stort sett glemt i dag. Han var ikke noen enkel person og traff mange uheldige valg i livet sitt. På 1920-tallet kom han i utakt med den musikalske modernismen. På 1930- og 40-tallet ble han ansett som landsforræder på grunn av sine litt for tette forbindelser til Nazi-Tyskland. På 1950-tallet ble han betraktet som en levning fra et tilbakelagt musikkhistorisk stadium. Han var konservativ, rasende antimodernistisk, en hissig og ofte irrasjonell kritiker av andres verker. Men – som vi hører på denne nye ECM-platen – han kunne faktisk skrive vakker musikk. Det er ikke for ingenting de kalte ham «den siste romantiker». Hans «Notturmo» (1931-03) for baryton og strykekvartett er et ekspressivt verk fra grenselandet der senromantikken møter den andre Wiener-skole, frem nattemørke satser bygget opp om melankolsk dikt av 1800-talpoeten Nikolaus Lenau, sunget enkelt og likefremt av den store barytonen Christian Gerhaher og spilt med kraft og glød av Rosamunde-kvartetten.

PETER LARSEN

Helt ellevilt

cd rock

Os Mutantes
«Haih or Amortecedor»
Anti-

1 2 3 4 5 6

Praktfull psykedelia fra et av Brasils største 60-tallsband

Os Mutantes fra Brasil hadde ingen hørt om for 20 år siden, men på slutten av 90-tallet hadde de fått nærmest legendestatus. De eksisterte mellom 1968 og 74, og spesielt debutplaten regnes i dag som en klassiker. De siste ti årene er alle deres utgivelser nyttgitt, både på vinyl og CD. Gjenforeningskonserten i 2006 førte til at gruppen gjenoppsto. Men på denne platen er bare ett av de tre originalmedlemmene med. Likevel er alle Mutantes' kjennetegn tydelig til stede. Deres variant av psykedelia er av det elleville slaget, med en voldsom variasjon både i stil og melodi, både fra låt til låt og innenfor en og samme låt. Her er temposkifte, taktskifte, musikalske krumspring og et utall rare spesialeffekter helt hinsides omtrent alt annet – «Haih or Amortecedor» er like vill som det de ga ut for 40 år siden. En helt ellevill plate, kort og godt.

OLAV ÅRSKOG

Helt streit, altfor streit

cd rock

Orbo & The Longshots
«Masquerade»
Sony/Columbia

1 2 3 4 5 6

For pen produksjon, for lite originale låter
Det nye albumet til Orbo & The Longshots er lett å like. Men dessverre er det ikke så veldig spennende, så sjansen for at det også er lett å glemme er veldig stor. Musikalsk blir det rett og slett for mainstream, streite A4-låter i klassisk amerikansk tradisjon – fengende og helt greie, men følelsen av å ha hørt dette før, slipper aldri taket. For det er mye Bob Seger, Tom Petty, sørstats-rock og mer i samme gaten, på «Masquerade». Lett fordøyelig, men platen klarer ikke å holde på oppmerksomheten. Strengt tatt kan det skyldes produksjonen. Den er for polert og silkemyk. «Masquerade» ville løftet seg flere hakk med et røffere lydbilde, det ville passet disse låtene. Her er omtrent ingen skarpe kanter, det er nesten som platen er skreddersydd for tungen på en kommersiell radiostasjon.

OLAV ÅRSKOG

Elegant miks

cd verdensmusikk

Anouar Brahmeh
«The Astounding Eyes of Rita»
ECM

1 2 3 4 5 6

Uvanlig delikat grenseløst samarbeid
Den tunisiske oud-mesteren Anouar Brahmeh har tilegnet «The Astounding Eyes of Rita» til den avdøde palestinske nasjonalpoeten Mahmoud Darwish. Platen knyttes til Darwish' berømte dikt «Rita And The Rifle» som beskriver poetens kjærlighetsforhold til en israelsk jente.

Brahmeh har med seg tyske Klaus Gesing på bassklarinet, svenske Björn Meyer på bass og libanesiske Khaled Yassine på perkusjon. De fire trekker med seg forskjellige tradisjoner inn i dette uvanlige delikate grenseløse samarbeidet, tett pakket med elegante melodiske løp.

Gjennom hele albumet sviger bassklarinet, oud og til tider ordløs sang rundt hverandre, mens bass og perkusjon holder en vital puls gående. Både Gesing og Meyer har fartsid på nyskapende europeisk jazz, noe som tilfører prosjektet ekstra spenning.

Kombinasjonen bassklarinet og oud er frapperende, likeså måten kvartetten sviger mellom forskjellige musikalske uttrykk.

OLAV GORSETH

Silkemykt

cd pop

Barbra Streisand
«Love is the answer»
Sony

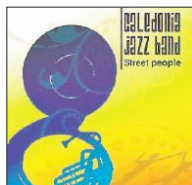
1 2 3 4 5 6

Musikalsk voksenkos til fredag kveld

Når Diana Krall er produsent sammen med Tommy LiPuma, og menyen er komponert av romantiske popjazz-evergreens, da vet du hva Barbra Streisands første studioalbum på fire år rommer – før du har hørt en strofe!

Min antakelse slo ikke feil. 67 år gamle Barbra serverer oss en sensuell og personlig versjon av begrepet silkemykt, der hun stilig og hyperkontrollert glir gjennom pene, melodiske amerikanske, eviggrønne låter. Litt pianomagi fra Diana Krall her og der, en ørliten dash bossanova – alt profesjonelt og glatt innpakket i flyvelsmykt orkesteri. Albumet som er perfekt voksenkos til rødvinen fredag kveld, kan fort bikke over i det kjedelige. Det meste går i samme lytefrie dur, men jeg registrerer at Barbra synger nasalt praktfullt som alltid, og at perkusjonisten har kontrollen – helt ut til fingerspissene. «In the wee small hours of the morning» er min favoritt blant flere i samme dur.

JAN ARILD LARSEN

En hyggestund

cd jazz

Caledonia Jazzband
«Street People»
Musikkoperatørene

1 2 3 4 5 6

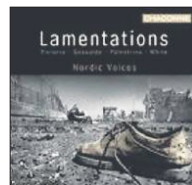
Muntre toner med alvor bak

Caledonia Jazzband fra Oslo holder seg trofast til musikkarten fra New Orleans når de er ute med ny plate, 12 år etter sin forrige. Bandets klarinettist, Carl Petter Opsahl, har signert åtte av platens elleve låter. De tre andre er franske viser.

Selv om musikken har klare trekk av den muntre lystigheten som preger New Orleans brass og gateparadetradisjon, ligger det også andre dybder under overflaten. Gateprest Opsahl beskriver musikken på platen som en solidaritetserklæring overfor alle som av forskjellige grunner må leve på gaten. Det knyttes politiske budskap til flere av melodiene, det gjelder blant annet «Palestina» som bandet ga ut for 20 år siden. Den er med også denne gang, fordi temaet er like aktuelt den dag i dag.

Caledonien spiller med varme og eleganse, de seks musikerne trives åpenbart i samspill. Rett og slett hyggelig å høre på. Lystig og lett, tilsynelatende, men altså med et engasjert alvor bak livligheten.

OLAV GORSETH

Klagesanger med god virkning

cd klassisk

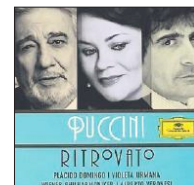
Nordic Voices
«Lamentations»
Kormusikk av Victoria, Gesualdo, Palestrina og White
Chandos

1 2 3 4 5 6

Gammel musikk suverent formidlet

Nordic Voices er en norsk vokalsekstett som synger sanger fra renessansen og opp til våre dagers repertoar. Platen «Lamentations» er fylt opp med klagesanger fra middelalderen. Sangene er både vakre og lyriske, samt at de utforsker dur og moll-stemninger på konsist vis. Dessuten er Nordic Voices et sangensemble som fungerer ypperlig som en helhet, ingen av de kompetente sangerne fremhever seg på bekostning av de andre, og dermed er tolkningene preget av langsiktighet og felles oppfatninger. Klagesangene oppleves å være noe mer enn å beskrive menneskes smerte alene, særlig oppleves dette i Gesualdos og Palestrinas musikk som peker videre mot forsoning og frelse. Chandos leverer en glitrende teknisk produksjon som fanger en bruksmusikk som har spilt en viktig rolle i Europa i mange hundre år.

ESPEN SELVIK

Operamesterverk

cd opera

Puccini
«Ritrovato»
Plácido Domingo, tenor m.fl.
Wiener Philharmoniker, dir Alberto Veronesi
Deutsche Grammophon

1 2 3 4 5 6

Vellykket samling av ukjent materiale

Puccini hadde 150-års dag i fjor, og utgivelsen «Ritrovato» er overraskende god. Her er en blanding av ukjent materiale og nye versjoner av kjente arier. Orkesterverket «Preludio a orchestra» fra 1876 viser på glimrende vis hvilken eminent komponist vi har med å gjøre. Tonespråket er bredt og fullt av følelser, men innpakket i en konsis og effektiv instrumentering. Mest inntrykk gjør den originale versjonen av «Madama Butterfly» tragiske sluttscener fra 1904. Denne sekvensen overgår det meste av det operalitteraturen kan by på, og versjonen på denne platen ble brukt på premieren ved La Scala samme år. Wienerfilharmonikerne passer forresten ypperlig til å formidle Puccini. Dirigent Alberto Veronesi har en riktig blanding av italiensk temperament og østerriksk grundighet i detaljene. Domingo løser solistoppgavene greit, selv om stemmen hans har tapt seg litt med årene.

ESPEN SELVIK